

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ҚАТНАШЧИЛАРИНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ ТҮГРИСИДА

Мамлакатимизда 9 май умумхалқ байрами — Хотира ва қадрлаш куни ўтказилиши, шунингдек, Иккинчи жаҳон урушига ҳалок бўлгандар хотирасини агадайлаштириш, бугун ҳам сафларимизда туриб, Ватан обурзътиборини юксалитириш, ёшларни маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялашга хисса кўшаётган фаҳрийларни эъзозлаш ҳамда фашизм устидан қозонилган галабанинг 75 йиллиги нишонланishi муносабati билан уруш қатнашчilari va ногиронларни мuddiy rafbatlantiiriш makсадida:

1. Иккинчи жаҳон уруши қатнашчilari va ногиронларига 10 000 000 (ун миллион) сўм миқдорида бир йўла пул мукофоти бўлгилансин.

2. Мазкур Фармонни бажариш билан боғлиқ бўлган сарф-харажатлар Ўзбекистон

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2020 йил 30 марта

ФАРМОН ЛОЙИҲАСИ ТАКОМИЛЛАШТИРИЛАДИ

Давлатимиз раҳбарига Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Коронавирус пандемияси даврида ахолini, иктисодиёт тармоқлari va тадбиркорлик субъектларini кўллаб-куватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони лойиҳаси юзасидан ахборот берилди.

Лойиҳа давлатимиз раҳбарининг топширигига асосан ишлаб чиқилган бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 19 мартағи ПФ – 5969-сон “Коронавирус пандемияси ва глобал инқиroz ҳолатларининг иктисодиёт тармоқларiga салбиј таъсирини юмшатиши бўйича навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида”ни фармонининг мантиқий давоми хисобланади.

Хуҷагар пандемиянинг мамлакатимиз иктисодиёти ва ахоли турмуш даражасига салбиј таъсирини юмшатиши қаратилган навбатдаги имтиёзлар, преференциялар ва бошқа муҳим чора-тадбирларни назарда тутади.

ЎЗА

“...Ўзбекистонни ривожлантиришни маънавий маддий мақсад килиб кўйган эканмиз, бунга фақат жадал ислоҳотлар, илм-маърифат ва инновация салбиј эриша оламиз... Шарқ донишмандлари айтганидек, “Энг катта баъдлиқ – бу ақл-заковат ва илм, энг катта мерос – бу яхши тарбия, энг катта қашшоқлик – бу билимсизлик! Шу сабабли ҳаммамиз учун замонавий билимларни ўзлаштириш, чинакам маърифат ва юксак маданият этаси бўлиш узулусиз ҳаётӣ этижёҳа айланishi керак”.

ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИ – БУГУН ВА ИСТИҚБОЛНИ БЕЛГИЛОВЧИ КУЧ

Аббосхон ТЎРАЕВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси Биоорганик кимё институти
директори ўринбосари, кимё фанлари доктори, академик

Президентимизнинг Олий Маъжлиси Мурожаётномасида қайд этилган бу сўзлар илм-фан тараққиётига қаратилган юксак эътибордан далолатdir. Давлатимиз раҳбарининг шу йил 31 январ куни олимлар, ёш тадқиқчилар, ишлаб чиқарish вакиллари ва илмий-тадқиқот мусассасалари раҳбарлari билан учрашувида соҳадагi

долзарб масалалар ечими, илмий-тадқиқот фаoliyatiни кўллаб-куватлаш, янги илмий мусассаса ва ўйналишларни ташкил этиш хусусида сўз юритildi. Бу олимлар зиммасига улкан масъилятига учиштади.

Давоми 4-бетда

Кун нафаси

ЭЛ БОШИГА ИШ ТУШГАНДА

КОРХОНАЛАР БАРҚАРОР ФАОЛИЯТ ҚЎРСАТМОҚДА

“Кўкон” эрkin иктисодий зонасида бугунги кунда 40 та корхона барқарор фаолиятни қўрсатмоқда. Бу ерда ишшётан иши-ходимлар учун барча шароитлар яратилган бўлиб, улар тобий никоблар, антисептик воситалар билан тўлиқ таъминланган. Барча корхоналар дезинфекция қилинган.

— Жорий йилнинг январ-февраль ойларида 195,4 миллиард сўмлик маҳсулотлар ишлаб чиқарилиб, 3,2 миллион АҚШ долларлиқ маҳсулотлар экспортга йўналтирилди, — дейди “Кўкон” эрkin иктисодий зонаси” директорица раҳбари Фарруҳ Раҳмонов. — Яқинда 9,6 миллион долларларлик 5 та истиқбoli пойханни ишга туширилди. Йил давомида эрkin иктисодий зонада 136,2 миллион доллар кўйиматидаги 45 та лойиҳа тўлиқ ишга туширилиб, 4 минг 600 та янги иш ўрни яратилишига эришилади.

ДЕҲҲОН ДАЛАСИДАН ҚОЛМАЙДИ

— Деҳҳончилик шундай соҳаки, урушми, табиий оғатми ёки буғунгидек бало-қазоми — ҳар қандай шароитда ҳам уни бир

кунгагина бўлса-да, тўхтатиб кўйиб бўлмайди. Чунки деҳжон эл-юртнинг ризк-рӯзини етиштиради.

— дейди Ҳалқ депутатлари Намангандаги вилоятни котибни депутати Илҳомкон Зиёвидинов. — Бутун дунёни коронавирус касаллиги таҳликага солиб турган бугунги шароитда ҳам биз ўз бурчимизни, вазифамизни унтишга асло ҳақимиз йўқ. Бу оғатнинг пайни қуришиб бўйича давлатимиз раҳбари, хукумат томонидан барча зарур чоралар кўрилмоқда.

Халқимиздан факат бирдамлик, ҳамжиҳатлик, кўрилаётган этиёт чораларига нисбатан онгли равишда тўғри муносабат ва интизом та-лаб этилмоқда, холос.

Давоми 2-бетда

Дилдаги гап

ЭЪТИБОР САМАРАСИ

Х. АБУЛФАЙЗОВ, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Мамлакатимизда коронавирус пандемиясига қарши олиб борилаётган изчил ва самарали кураш, қатъий карантин тартиби соғлиқни саклаш бўйича дунёning етакчи эксперт ва мутахассислari томонидан бир овоздан эътироф этилмоқда.

Жумладан, қисқа муддатда Тошкент вилоятининг Юқори Чирчик туманинда COVID-19 тарқалишига қарши курашиш мақсадида ўн минишкада ўнга қарантинни олдини олиш, уларга қўшимча солик имтиёзлари тақдим этиш каби бир қатор аник чораларни киритиш зарурлиги ҳақидаги маъсуулларга топширик берди.

Фармон лойиҳасини такомиллаштириш бўйича ишлар давом этирилмоқда.

Фориг бўлган юртошларимиз навбатдаги қисқа муддатлиқ кайта тиклаш муолажаларни олиш учун Республика итистоослаштирилган терапия ва тиббий реабилитация иммий-амалий тиббёт марказига жойлаштирилди.

— Ҳаётта янгидан қайтандек бўлдим,

— дейди соғайтан юртошларимиздан бири. — Вирусология иммий-текшириш институтидаги даволанган 14 кунимнинг ҳар бири, ёссан, бир китоб бўлади. Ичимдан нималар ўтгани бир мен ва Яратгана га ёён. Жуда қийин кунлар ўтди. Шундай вазиятида Президентимизнинг, ҳалимизнинг меҳрини ҳис килиб турдим. Тиббиёт ҳодимларининг сифати мөхитни, хизматини, фидоилигини кўриб, уларнинг қадига етмаганимдан узлдим. Оғир, изтироби кунларни енги ўтишимизда руҳан дадла бўлиб, кўллаб-куватлашган Президентимиздан, туну кун бизга саломатлик тилаб дода бўлган юртошларимиздан, меҳру хизматини азмаган шифокорлардан умрот миннатдорман!

Етти нафар юртошларимиз соғайшига қарши кунашган. Вирусология иммий-текшириш институтидаги клиникасиниң бир гурӯҳ тиббёт ҳодимларидан этирофомиздан, туну кун бизга саломатлик тилаб дода бўлган юртошларимиздан, меҳру хизматини азмаган шифокорлардан умрот бошлайди.

Хамгамра маблағларни шакаллантиришда ташкил манбаларга ҳам ургу берилмоқда.

— Ҳалқаро манбалар истиқоматидан бир миллиард АҚШ доллари миқдорига ташкил қараша маблағларни шакаллантиришда ташкил манбаларга ҳам ургу берилмоқда. — Халқаро манбалар истиқоматидан бир миллиард АҚШ доллари миқдорига ташкил қараша маблағларни шакаллантиришда ташкил манбаларга ҳам ургу берилмоқда.

— Ҳалқаро манбалар истиқоматидан бир миллиард АҚШ доллари миқдорига ташкил қараша маблағларни шакаллантиришда ташкил манбаларга ҳам ургу берилмоқда.

— Ҳалқаро манбалар истиқоматидан бир миллиард АҚШ доллари миқдорига ташкил қараша маблағларни шакаллантиришда ташкил манбаларга ҳам ургу берилмоқда.

Давлат бошқаруви

МУТЛАҶО ЯНГИ ВА САМАРАЛИ ТИЗИМ ЯРАТИЛАДИ

Акбар ТОШҚУЛОВ, Адлия вазири ўринбосари

Якинда маҳаллий ва хорижий оммавий ахборот воситаларида мамлакатимизда жамиятни янгилаш ва модернизациялаш бўйича эришилаётган ютуқларимизнинг муҳим натижасини намоён этиувчи янга бир ҳалқаро рейтинг хуносаси ёълон килинди. “World Justice Project” ҳалқаро нохукумат ташкилотининг “Хукуқ устуворлиги” индексида мамлакатимиз МДҲ давлатлари орасида энг яхши ижобий ўзгаришини қайд этиди.

Мазкур индекснинг қамрови йилдан йилга кенгайб бораётгани, хусусан, 2020 йилда 128 мамлакат қамраб олингани унинг нуфузидан далолат беради. Унда иштирокчи давлатларга саккизта индикатор бўйича баҳр берилган. Бу жараёнда мамлакатимизга хукумат волатларини чеклаш бўйича 0,33, жамиятнинг коррупциядан холилик даражаси бўйича 0,40, хукуматнинг очиқлиги бўйича 0,33 балл берилган.

Бу юртимизда давлат бошқарувини такомиллаштириш, жамиятимизда очиқлик, ошкораликни таъминлаш, хукуқ ва мағнафатларни химоялаш борсайдаги муҳим испохотларнинг муносаби эътирофири.

Мамлакатимизда Мамлумурй испохотлар концепцияси қабул қилиншида давлат бошқаруви тизимини мутлаҷо янги босқичга олиб чиқиша мухим қадам бўлди.

Давоми 3-бетда

2020 йил – Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили

ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИ – БУГУН ВА ИСТИҚБОЛНИ БЕЛГИЛОВЧИ КУЧ

Бошланиши 1-бетда

Тан олиш керак, сўнгги йилларда илмга эътибор сусайиб, бутун бошли академиклар мактаби деярли йўқолиб кета бошлаганди. Илмий тадқиқот олиб бораётган ёшларга кўйилган ҳаддан ташқари талаблар, бироркратик тўсиқлар уларни безdirган эди. ЎзФА тизимидағи юкори салоҳияти, дунёда ўз мавкеига эга институтлар олий таълим тизими тасаруфига ўтиб кетиб, базыларни фаолиятини буткул тұхтатганди. Айни ҳолатлар илм-фан ривожида кескин узилишларга сабаб бўлди. Натижада ўзбек олимларнинг илмий изланишлари дунё илм-фани ривожига номутаносиб олиб борилди. Айнича, изланишлар натижалари, уларни амалиётда кўллаш, тармоқ, соҳаларга татбиқ этиш бўйича муракабликлар юзага келди. 2017 йилда давлатимиз раҳбарининг илм аҳли билан учрашувидан сўнг олимларнинг жамиятдаги нуфузи бир қадар юксалди. Уларнинг яшаш ва ишлаш шароитлар яратди.

Айни пайтда олиб бораётган илмий изланишлар натижаси, албатт, қачондир мамлакатимиз иқтисодиётни ривожига ўз хисасини күшиши лозим. Аммо кўп ийлар давомида илм ахлиниң ўзи яратган маҳсулотни бирор соҳа ёки тармоқка кўллашуда катта масалалар бўлиб келди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 июлдаги “Илмий ва илмий-техникавий фаолият натижаларини тиҷоратлаштириш самарадорлигини ошириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўгрисидаги қарори мана шу йўлдаги барча тўсиқларни олиб ташашда мухим асос бўлди. Ушбу жижжатга мувофиқ, ҳар бир илмий ходим илмий-тадқиқот институтининг ўзи яратган илмий-ишланманни тиқоријлаштириш мақсадида бирор корхона берши учун имкон яраттиди.

Илмий-тадқиқот институтлари, айнича, табий фанлар нўналишидаги илим даргоҳлари фаолиятини ривожлантириша тажриба-синов базасини ташкил қилиш, ишланманлар натижаларини шу базаларда тўлиқ синовдан ўтказиш, уларнинг технологиясини яратиш ва тиқоријлаштиришгача олиб бориш керак. Акс ҳолда, илмий ишланманлар самарадорлигини курсата олмайди. Тўғри, илмий изланишларни соҳа ёки тармоқи жорий қилиш бўйича келишувлар олиб борилмоқда. Аммо бу мулокотлар бугунги кун талабига тута жавоб беради, дёёлмайман. Масалан, кимё фанининг ривожланниши факат ўғит билан боғлиқ эмас. Кимё-биология фанининг озиқ-овқат саноати, фармацевтика, қишлоқ хўжалиги, геология ва бошқа кўплаб соҳаларда ўз ўрни бор. Ҳозирги илим олдида турган вазифа ҳам шу — амалиётда ўз ўрнини топиш. Ана шундагина муйайн ютуқларга эришамиз ва изланишларимиз орқали мамлакатимиз иқтисодиётни ривожига ҳисса қушамиш.

Навқирон авлод вакилларини илмга кенг жалб қилиш мақсадида истеъоддиларни аниқлаш, ташлаш, тарбиялаш бўйича чора-тадбирлар кўримоқда. Инновациянин ривожланниши вазирлиги хузурида ёшлар академияси ташкил этилган. Академия илмий фаолият билан шуғуланишига қизиқиши юкори бўлган ёш тадқиқотларни

илм-фангга жалб қилиш, илмий тадқиқот фаолияти кўрсаткичлари ва изланишлар натижаларининг жаҳон бозорида рақобатбардошлигини тъминлаш, мамлакат илм-фани салоҳиятини ошириш мақсадини кўзда тутади. Ёш изланувчиларни докторантурага қабул қилиш квотаси оширилди. Уларни ўй-жой билан тъминлаш, пропискага кўйиш каби масалалар ҳам ечилид. Энди ёшларимиз фикрини чалгитмай, катта илмий изланишлар қилиши мумкин.

яхшилаш учун маҳсус перепаратлар, тиббиётда янги оригинал дори воситаларидан яратиш, озиқ-овқат хавфсизлигини тъминлаш ва бошқа кўплаб соҳаларда илмий ишлар олиб бораётганда. Қишлоқ хўжалиги соҳасида муйайн муваффақиятларга эришилди. Биринчи маротаба, шўрланган турпоқларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш мақсадида шўрни ювиш самарадорлигини ошириш учун янги препарат яраттиди ва ишлаб чиқаришга татбиқ этилди.

Яқинда Эронга хайрия ёрдами сифатида 11 минг 750 та рутган препарати жўнатилди. Бу препарат бир пайтнинг ўзида инсоннинг иммун тизимига тасвир этиб, вирусларга қарши курашиб қобилиятини оширади. Шу билан бирга, вирусни жиловлаш хусусиятига эга.

Муаддифор АБДУЛЛАЕВ оғлан сурʼат.

Бу йил Фанлар академияси институтларига стажёр-тадқиқотчи сифатида етмишдан зиёд йигит-қизни қабул қилди. Стажёр тадқиқотчилик институтининг Президентимиз томонидан кайта тикланиши ёшларнинг илмiga интилишини кўллаб-куватлашда мухим аҳамият касб этади.

Биоорганик кимё институтининг асосий вазифаси ўсимлик, ҳайвонот оламида мавжуд биологик фаол бирикмаларнинг функциясини ўрганишдан иборат. Қишлоқ хўжалиги учун янги биостимулятор, еринг мелиоратив ҳолатини

яна бир изланмана ДАГ препарати бўлиб, чигитни экишдан олдин у билан ишлов бериси ҳосилдорликни 10 центнер оширади. Касалликка, табиатда учрайдиган ҳар хил салбий ҳолатларга ўсимликни чидамили килади. ДАГ препарати Сирдарёда “Бек кластер” корхонасида кенг миқёсда кўлланмоқда. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

Соғлиқни сақлаш тизимида вирусга қарши дори воситаларини ишлаб чиқиш борасида ҳам изланишлар олиб бордик. Ҳозирги кунда инсти-

тут томонидан ўндан ортиқ дори воситаси тиббий амалиётда кўлланмоқда.

Шундай дори воситаларидан бири — гриппга қарши рутган препаратини яратишга эришидик. Айни пайтда Соғлиқни сақлаш вазирлиги рўйхатидан ўтган бу дори таблетка шаклида ишлаб чиқарилимоқда. Яқинда Эронга хайрия ёрдами сифатида 11 минг 750 та рутган препарати жўнатилди. У бир пайтнинг ўзида инсоннинг иммун тизимига тасвир этиб, вирусларга қарши курашиб қобилиятини оширади. Шу билан бирга, вирусни жиловлаш хусусиятига эга.

Герпес, хламидия инфекцияси, гепатит, ОИТСга қарши, көн тўхтатувчи, яратарни тез битириш хусусиятига эга кўплаб дори воситалари айни пайтда ишлаб чиқаришга татбиқ этилган. Улар тиббиётда кўлланмоқда.

Халқaro алоқаларни мустаҳкамламасдан турб, илмий ривожлантириб бўлмайди. Бунинг учун зарур шарт-шароитлар яратилмоқда. Бутун дунё олимлари Хитой Фанлар академиясининг Шанхай тиббий материя институтидаги узи ажратиб олган биологик фаол бирикмалар скринингини амалга оширишга кизиқади. Чунки ушбу илмий муассасада биоскрининг ишлари жуда яхши йўлга кўйилган. Институтимизда эса биологик фаол таббий бирикмаларни ажратиб олиш ва уларни кимёвий модификациялаш орқали йўнитирлигандар фармакологик хусусиятлар бериш каби илмий изланишлар юкори даражада олиб бораётади. Шу сабабли

Шанхай тиббий материя институти директори бошчилигидан лаборатория мудирлари институтимизга келиб, изланишларимиз билан таниши. Улар биз билан ҳамкорлик қилиш истагини билдириди ва бу борада меморандум имзоланди.

Айни пайтда Шанхай тиббий материя институтида Шанхай тиббий материя институтидаги узимиз олган биологик фаол бирикмалар скринингини амалга оширишимиз мумкин. Бир вақтнинг ўзида улар ҳам ходимларини юбориб, биз билан тажриба алмашмоқчи. Қолаверса, рутган препаратини рўйхатдан ўтказиб, ишлаб чиқариш ниятида. Яқинда Инновациянин ривожланниши вазирлигининг Ўзбекистон — Хитой кимё лойиҳалари ёзлон қилинди. Унда тўртта лойиҳа билан иштирок этамзид. Бундай лойиҳалар Россия, Туркия билан ҳамкорликда ҳам амалга оширилади. Бу илмий изланишлар юкори изланишлар олиб бораётади. Шу бўлди.

Қишлоқ хўжалиги

ЭРТА ЭККАН ЭРТА ЙИҒАДИ

Гулчехра ДУРДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухабири

Мамлакатимизда кенг жамоатчилик эътибори коронавирус инфекцияси тарқалишининг олишига қаратилган, унга карши кескин курашиб кетаётган ва эҳтиёт чораси сифатида бальзи чекловлар жорий қилинаётган шу кунларда қишлоқ хўжалиги соҳасида меҳнат жараёнлари қизгин давом этмоқда.

Асосий мақсад бу йилги масъулиятли мавсумни қисқа муддатларда, сифатли ва самарали якунлаб,

вилоятнинг 229 минг 600 тонналик улкан хирмонини барпо этиш учун дастлабки тамал тошини мустаҳкамламасдан.

Айни вақтда вилоятнинг Оқрўғон, Бекобод, Бука, Пискент, Ўрта Чирчик, Юкори Чирчик, Кўйи Чирчик, Чиноз, Янгиўл туманларидаги чигит ишлари иззиллик билан амалга оширилмоқда. Албатта, экишини ердан нам кетмасдан, сифатли якунлабдан дехқоннинг ургу бехат униб чиқиши тайин. Шунда ҳосил мул, даромад ҳам шунга яраса бўлади.

Кўйи Чирчик туманинага “ТСТ агро кластер” корхонаси томонидан 2020 йил учун 10 000 гектар ер майдонида чигит ишлар режалаштирилган бўлиб, ҳозир бу ишлар якунига етайдеб қолди. Утган вақт майдонидаги

ҚУЙИ ЧИРЧИҚ ТУМАНИДАГИ “ТСТ АГРО КЛАСТЕР” КОРХОНАСИ ТОМОНИДАН 2020 ЙИЛ УЧУН 10 000 ГЕКТАР ЕР МАЙДОНИДА ЧИГИТ ЭКИШ РЕЖАЛАШТИРИЛГАН БЎЛИБ, ҲОЗИР БУ ИШЛАР ЯКУНИГА ЕТАЙ ДЕБ ҚОЛДИ.

ерда қишлоқ хўжалигининг турили тармоқларни ривожлантириш мақсадида истиқболли лойиҳалар амалга оширилди. Жумладан, 2019 йилда 8 минг 450 гектар майдондан 30 минг тоннадан зиёд пахта хомашёси олиниб, давлат шартномавий режаси 111 фоз бажарилди.

— Туманинага дехқончилик илмини чиқуру биладиган инсонлар жуда кўп, — дейди Қуийи Чирчик тумани ҳоммий ўринбосари Зиркило Набиев.

— Уларнинг тажрибасини оммалаштириш томорканни чин маънода ҳажмий даромад манбаига айлантириш, бунинг учун интенсив технологияларни амалиётга кенг жорий этиш — давратлаби. Шундай экан, бу йўлда барчамиз тадбиркорлик билан иш юритишими

Вазирлар Маъкамасининг 2019 йил 12 декабрдаги 2020 йилда гузани навлари бўйича жойлаштириш ва пахта хомашёси етишишининг прогност ҳажмлари тўғрисидаги қарорида пахта толасининг сифати бўйича ҳалқаро стандартлар ва талабларга жавоб берадиган, касаллик ва зараркунандаларга чидамили, тезшишар, серхосил гўза навларини оқилсан жойлаштириш ҳамда жорий йил пахта ҳосили учун ўз вақтида чигитни экиш кўзда тутилган.

Тошкент вилояти ҳокимлиги аҳборот хизмати маълумотларига кўра, вилоят дехқонлари ва тақрибларни фермерларни коронавирус профилактикаси доирасидаги жорий қилинган карантин тартиб-қондапарига амал қилган ҳолда мазкур қарор иккисининг таъминлаш ҳамда пахта етишиши учун ажратилган 73 минг гектар ер майдонидан юкори ҳосил олиш мақсадида экин экиш ишларни барабарга тасаруфига тартиби тўртилаш бўйича мониторинг ишлари олиб бораётади.

Вилоятда барча майдонларини ва техникини чигит экишга тайёрлаш ҳамда экин юшқоқлини билан ташкил этилган. Тажрибали дехқонлар уз дала-ларига “С-6524”, “Султон”, “Порпок-4”, “Наманган-77” ва башка истиқболли навларни экиш билан банд. Бугунги кунда 231 та отряд ҳамда 404 та қишлоқ хўжалиги техникаси баҳорги экин ишларига шай қилиб қўйилди.

Вилоятда барча майдонларини ва техникини чигит экишга тайёрлаш ҳамда экин юшқоқлини билан ташкил этилган. Тажрибали дехқонлар уз дала-ларига “С-6524”, “Султон”, “Порпок-4”, “Наманган-77” ва башка истиқболли навларни экиш билан банд. Бугунги кунда 231 та отряд ҳамда 404 та қишлоқ хўжалиги техникаси баҳорги экин ишларига шай қилиб қўйилди.

Вилоятда барча майдонларини ва техникини чигит экишга тайёрлаш ҳамда экин юшқоқлини билан ташкил этилган. Тажрибали дехқонлар уз дала-ларига “С-6524”, “Султон”, “Порпок-4”, “Наманган-77” ва башка истиқболли навларни экиш билан банд. Бугунги кунда 231 та отряд ҳамда 404 та қишлоқ хўжалиги техникаси баҳорги экин ишларига шай қилиб қўйилди.

Буюк ажоддларимиз

Улуғ фақиҳниң ҳақиқатлари

Камол МАТЕҚУБОВ

Ўша даврда Мовароунахр ва Хуросоннинг тури шахарларида бўлиб ўтган илмий айнуманлардаги баҳс-мунозараларда бир инсон доимо етакчилик қиласади. У илмий қудрати, ҳаётни тажрибаси, ҳаққоний хуносалари, ақлий ривоятлари билан мусулмон оламида машҳур эрди. Бу инсон узун аллома, буюк имом, фозил шахс, етук муфассир, фақиҳ Абу Лайс Наср ибн Мухаммад ибн Аҳмад Самарқандий хисоблананди.

Ўту аср алломалари ҳаётни ва фаолияти ҳақида маълумотлар жамланган асарларнинг аксариятида юкоридаги иқтибос кўп учрайди. Ҳуш, Ҳ аср Шарқ илм-матирифатида юксак эъзозланган бу аллома ким бўлган? Унинг ҳаёти, тақдирни қандай кечтган? Ўзидан авлодларга қандай илмий мерос қолдирган?

Абу Лайс Наср ибн Мухаммад хижри 298, милодий 911 йилда Самарқанд шахри яқинидаги кишлоқлардан бирда дунёга келади. Муаррих Абдулкарим Самъоний "Ал-ансоб" асарида: "Абу Лайснинг отаси Мухаммад ибн Иброҳим ўз замонининг фақиҳ (хукушунос) уламоларидан бўлган. У Зарадашон дарёси яқинидаги Фарсанин кишлогига яшаган. Кейин ундан 3 фарсаҳ узоқликдаги Туз кишлогига кучиб утган. Бу ерда унинг фарзанди аржуманди Абу Лайс Наср тавалуд топган. Тузий лакаби билан танилган. У фақиҳиқда нюхоятда етук бўлган. Баҳс-мунозараларда унга тенглashing оладиган аллома топилмаган", деб маълумот беради. Манбаларда у дастлабки таълимни отасидан олганни, фақиҳ имидан етук даражага эришгани зътироф этилади. Абу Лайс Наср асарларида устозлари сифатида Абу Иброҳим Термизий, Абу Жаъфар Хиндувоний, Халил ибн Аҳмад Сижзий, Мухаммад ибн Фазл Балхий каби алломалар номларини келтириб ўтади.

Муҳаммад ибн Аҳмад, Абу Лайс эса кунияси хисобланади. "Лайс" сўзи шир, арслон маъносини беради. Абу эса ота демак. Шу маънода бу кунга унга илм-фандаги юксак хизматлари учун берилган бўлса, ажаб эмас. Самарқандий номи эса у туғилиб-ўсган жой маъносини англатган. Муаррихларга кўра, аллома Самарқандаги мадрасалардан бирда мударрислик қиласади. Ёзган асарлари мадрасаларда ўқитилиган. Айриш манбаларда унинг Самарқандда шайхулином даражасига етгани ва шу ном билан тилга олингани айтилади. Баъзи тарихчilar аллома Самарқанд қозоқалони бўлган, деган фикрони ҳам кептирадилар. Бу ҳақиқатга тўғри келмайди. Зоро, унинг номига зоҳид деган атама ҳам кўшиб айтилган. Одатда зоҳид деганди, мансаб, амалдан ийроқ, ҳаётини илм-фандага, ибодатга баҳш этган инсонлар тушунилган. Унинг зоҳидлиги бундай мансаб эгаси бўлмаганин кўрсатади. Абу Лайс Самарқандий кўплаб алломаларни тарбиялаб етиширган устоз хисоби-

нинг учун унинг ҳам қабри Чокардиза қабристонида Абу Мансур Мотуридий қабри яқинида бўлган.

Тарихий манбаларда алломанинг илмий фаолияти сермаҳсул кечгани, унинг 40 дан ортиқ номда асарлар яратгани ҳақида маълумотлар мавжуд. Тақдикотчилар фикрича, бу асарларнинг 19 таси фиқи, яъни ислом конунлари ва конуншунослигига бағишиланган. Булар орасида "Навозил", "Хизонат ул-фиқи" ("Фиқи ҳазинаси"), "Фатвопар", "Юн ул-масоил" ("Масалаларнинг сарчашмалари"), "Рисолат фил-хумк" асарлари алоҳида ажраби туради. "Муқаддима фис-салот", "Фазе ул-муаллимин", "Китоб ун-наводир", "Мабсүт", "Танбех ул-ғофилийн", "Бўстон ул-орфиийн" каби 14 та асари эса дидактик, панд-насиҳат, имон-этиқод, одоб-ахлоқ йўналишида яра-

асарлари нодир кўлёзмалар асосида араб тилидан ўзбек тилига ўтирилиб, нашр қилинган. Бошقا асарлари устида тадқикотлар давом этмоқда.

Алломанинг фаолияти Марказий Осиёда илм-фан тараққий этган, диний имларни тадқиқ этиш кучайган, илмий қашfiётлар, янгиликлар ҳаётга татбиқ қилинётган, Шарқ Ренесансини юксала бошлаган даврда кечди. Шу билан бирга, IX аср ислом оламида Куръони каримнинг асл мақсадиди талқин қилишида йўлдан адашган фикрлар, диний турӯхлар ўзага келган, ислом ақидаларини шарҳлашда нотўғри қарашлар пайдо бўла бошлаган давр ҳам эди. Шунинг учун Абу Лайс Самарқандий илм-фан тадқикига алоҳида ётибор қаратди. Ҳар бир фанни ўз мақсади, мөхиятидан келиб чиқкан ҳолда янгича асосларда, ўзи-

Аллома меросида Куръони карим тафсирига, шарҳига бағишиланган асарлар бу соҳада қашfiёт, илмий янгилик сифатида ётироф этилади. Бунинг сабаби бор. Тафсир илми Мовароунахр, Хуросонда VIII асрдан бошлаб ҳадис илми билан биргаликда пайдо бўлган. Тафсирлар дастлаб ҳадислар орасида ривоятлар шаклида юзага келган.

Абу Лайс Самарқандий асарларида дунёни билиш, ҳаётни англарнинг туб масалаларига алоҳида ётибор қаратди. У тафакур, илм, билиш назарияларига фалсафий нутқи назардан янгича ёндаши. Алломанинг фикрича, буларнинг ҳаммаси инсоннинг дунёни, ҳаётни англарнинг хизмат қиласади. IX асрда исломшунослар орасида инсон Оллоҳ томонидан юратилган мавжудот, унга тақдир азалдан битилган, у ўз ҳолица бирор нарсани амалга ошириши мумкин эмас, деган ақида мавжуд эди. Абу Лайс Самарқандий эса инсон Яратганинг амрига бўйсунади, лекин унга ҳаётда "афъоли иhtiёriй" берилган, шунинг учун инсон ҳаётда тафаккур килиш, или олиши, шу асосда дунёда ўзгаришларни амалга ошириши курдатига ега, деган фикрин ўтрага ташлайди. Аллома "Бўстон ул-орфиийн" асарида илмнинг қурдати хусусида бундай ёзди: "Ривоят ки-лишларни, бир киши Расулулхондан "Амалларнинг кайси бирор афзалий", деб сўради. Расулулхон "илм", деб. У иши иккичи, учинчи бор шу савонни тақрорлади. Расулулхон унга аввалидек жавоб берди. Шунда у иши "Эй Расулулхон, мен илм ҳақида эмас, амал ҳақида сўраялман", деб. Расулулхон "Оллоҳ амалларни илмисиз қабул қиласадими?", деб. Бу алломанинг имлга юксак ётиборининг ифодаси эди.

Аллома меросида Куръони карим тафсири, шарҳига бағишиланган асарлар бу соҳада қашfiёт, илмий янгилик сифатида ётироф этилади. Бунинг сабаби бор. Тафсир илми Мовароунахр, Хуросонда VIII асрдан бошлаб ҳадис илми билан биргаликда пайдо бўлган. Тафсирлар дастлаб

Абу Лайс Самарқандийнинг тафсири асосий манба бўлиб хизмат қилди. Шу сабабли замондошлари унга "Имом ул-худа" — "Тўғри йўл имоми" деган юксак ном бердилар.

Иккита ийроқ асари Куръони карим тафсири, шарҳи билан боғлиқ ҳолда ёзилган. Алломанинг "Умдат ул-ақоид", "Усул ул-дин", "Баён ақидат ул-усул", "Рисола фил-имон" сингари асарларида ислом ақидалари, усулалири ҳақида сўз юритилади. Шунингдек, унинг фалсафа, тиб илми, диалектика ва бошقا соҳалар тадқиқ этилган асарлари

дан олдинги салафларидан фарқли равишда тадқиқ қиласади. У фиқи, тафсир, зуҳд, усул, фалсафа фанларида янги нунаулари Аимон ад-Дорими, Имом ал-Бухорий, Ҳаким ат-Термизий асарларида учрайди. Лекин X асрда келиб, тафсирларнинг ҳадислар таркибида нозил бўлиши талабларга жавоб беради олмай қолади. Натижада тафсири алоҳида илмга айланади, бу соҳада янги асарлар яратилади. Бундандан кузатилган иккита максад бор эди. Биринчидан, Куръони каримни шарҳлашда айрим муфассирлар католарга йўл кўю бошлаган, суралар, оятларнинг баязиларини нотўғри тафсир этиш юзага келганди. Шу сабабли ўша даврда Куръони каримни тўла тафсири этиши эҳтиёжи туғиди. Иккинчидан, тафсирига оид ҳадислар, ривоятлар, шарҳларни бир жойга тўллаш заруратига айланди. Ана шупар орасида Абу Лайс Самарқандий ҳам бор. Аллома асарларидан бирида:

"Езганарниим одалмав, асолав оша ўтиб ўқисалар, бу илм-фана мұхабатларни шиношаси бўлади", деганди. Бугунги кунда унинг асарлари нафқат юртимизда, балки дунё миқёсидаги ҳам тадқиқ қиласади. Бу улуғ аллома мероси билан биргаликда илм-фана мөхиятидан топди. Бу борада Абу Лайс Самарқандийнинг "Баҳр ул-улум" — "Илмлар уммоми" деб атalgан тафсири Хуросон

Шарқшунослик институти қўлёзмаси рўйхатга олинган. Бугунги кунда алломанинг "Бўстон ул-орфиийн" ва "Танбех ул-ғофилийн" асарлари нодир кўлёзмалар асосида араб тилидан ўзбек тилига ўтирилиб, нашр қилинган. Бошقا асарлари устида тадқикотлар давом этмоқда.

Унинг Самарқанддан ташқари Бухоро, Балх, Марв ва бошقا шахарларга бориб, улуғ алломалардан таълим олганни ҳақида маълумотлар мавжуд. Тарихи Салоҳиддин Ноҳий бу хусусида: "Абу Лайс Бухорада тафсир, зуҳд, ҳадис илмины мукаммал үзлаштириди. Фиқи илмидан сабоқни эса Балх шахрида юксак даражага етказди. Айни пайтда у шаҳарларда кўплаб шогирдлар ҳам етишишиди. Шунинг учун замондошлари уни Мовароунахр ва Хуросоннинг улуғ муфассири, фақиҳи сифатида угулгардилар", деб ёзди.

Абу Лайс Самарқандий ҳаётни ҳақида маълумотлар тўла сақланып келади. Унинг асл исми Наср ибн

Бош муҳаррир: Салим Дониёров

"Янги Ўзбекистон" газетаси учун масъул: бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари
Бахтиёр Абдулсатторов

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Эълонлар: (0-371) 233-57-15

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси хуруридаги

Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги

томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.

Нашр индекси — 236. Буюртма — 1099.

43186 нусхада босилган.

Ҳажми — 3 табоб. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А2.

Баҳси келишгандан нарада.

"KOLORPAK" МЧЖ босмахонаси. Корхона манзили:

Тошкент шаҳри, Яшнобод тумани, Элбек кўчаси, 8-й.

Ўзақиуни — 21:00 Топширилди — 22:40 1 2 3 4 5 6

Навбатчи муҳаррир: Хайридин Мурод

Мусахих: Мафтұна Минғебе

Босмахона телефони: (71) 230-27-76

Манзилимиз:
100029, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-й

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси

Девонхона: (0-371) 233-70-98

Котибият: (0-371) 233-56-60

Эълонлар: (0-371) 233-57-15